

nedependanta e ne frequa jurnaló Idoza

Dankegi a la partoprenanti en Gazuyi

Thomas Schmidt donis a me la permiso de uzar teksti da lu por insertar en Gazuyi. Me dankas lu e quik abuzas de lua jentileso publikante plura teksti da lu. Ta teksti povas anke esar trovebla sur la ret-pagino di lu, ye ta adreso <http://www.ipernity.com/blog/93650/> adminime en 2011 kande ta numero di Gazuyi editesas.

Me tradukis de Francuazo artiklo anonimo pri la skorii Thomas. Evidente ne es la sama Thomas kam supere, segun nia inquesto.

Me insertas texto da Gennaro Cappelluti, ma anke parto de diskuto inter Carlo Nardini e Gonçalo Neves dum la yaro 2006. Regretinde me ne trovis adreso valida por demandar permiso da G.Neves, tamen me audacas insertar lua mesajo en Gazuyi, *nam ol esas publika ankore hodie en la forumo Linguolisto che Yahoo.*

Ta foye on lektos tradukuri da J.Houillon, 1926, ed ankore altra da Tom Wood.

Quale kustume, vu trovos hike plura teksti da me, sive originali sive tradukuri. Precipue hodie, kelka pagini da Albert Einstein, ve! nur tradukita de ja tradukuro en linguo Franca. Se ulu, kun la texto en Germana linguo trovus evidenta mala senco, me pregas ke lu sendos quik mesajo por balde korektigor Gazuyi.

Same, irgu povas sendar amikala propozi de korektigo de mea edituro. Me povus, per to korektigar ca nova o ta anciena numero di Gazuyi, por la lektonti di la futuro.

Yen la adreso por la e-kuriero :

lenadi_moucina arobo lavache punto com

Klare! Vu devos chanjar la vorti "arobo" ed "punto" per la signi kustumala.

La redaktero.

Ta revu-edituro
es tote libera
Do vu povez
kopiar, parte o
tote, e difuzar ol,
sen ke la
redaktero impede
lo

Somario

- **Manolo**
- **Folieti**
- **Sueadana kabin-
*skuterolo.**
- **"Red Bug"**
- **La brava talioreto**
- **La °Saeta**
- **Abou Ben Adhem**
- **Scorri Thomas**
- **Eisntein**
- **Glop!**
- **Obskura legendi**
- **Lexiko**
- **"Po"**
- **Jaluza poemo**
- **Hodie no, morge yes!**

***La cirkleto °
avan vorto nur
indikas ke ta vorto
ne es di Idolinguo***

***Unesme publikita en la blog
Taural-novaji, ri-editata hike pos
korektigesir.***

Manolo!

da Lenadi Moucina

Dum la monato junio, pasinta yaro

(2008), me esis en la urbo Còrdoba /Kordoba/, en Andaluzia, en la sudo di Hispania e forsan, hodie, la plu bela urbo di ta lando. Me sidis sur la grado di la areno di la urbo, ube plura mili de spektanti vartis la *korido. Subite, granda movado da la turbo!

- Quo eventas? Me demandis to a mea vicinino, damo evoze proxime kinadek yari, qua regardis adsub nia grado, vers la stradeto cirkum la sabloza rondo di la areno.

-Regardez! es Manolo!

Nature, me ne konocis Manolo, me esis stranjero.

-Ka Manolo? Ube Manolo?

- Hike! Hola Manolo! La Hispananino tensis sua manuo vers la pelmelo movadanta en la stradeto. E me vidis Manolo.

Certe me konocis bone Manolo.

Ne vere en vero, ma il es ikono di la tauromakio, do me ne povis ignorar lu : Manuel Benitez "El Còrdobes" /kordobes/. Lu ipsa. La verega Còrdobes, la unika Còrdobes, la legendo di la korido!

Tote la homi, viri e mulieri, volis tushar Manolo. Quale se lu esis santo, se lu sanigis ili de tota maladesi, de tota vunduri, quale se tushar lu esis la remedio kontre la mala vivo. Manolo! Manolo! La manui frapis ilua shultri, prenis ilua brasi ... e il ridis, *smilis a la mondo tota, embracis la unu ed la altru, lu esis la rejo di Còrdoba, la Kinesma Kalifo.

Facir la jiro di la duimo di la areno necesis multa tempo. Manolo! Manolo! La jurnalisti embracis lu, la manteneri di la areno embracis lu, la fotografisti embracis lu, la tota homaro embracadis lu.

Ne me. Me esis stranjero.

En mea lando, mikra insulo en la Oceano Atlantika, se on vidus famoza homo (multa famoza homi habitas hike) on polite facus quale on ne rikonocus lu,

por ne jenar lu. Do, embracar Manolo, to esis Hispanala ago, ma, quala maniero tante simpatioza! Por la Còrdobani, Manolo es lia taureero, lia vicino, la plu famoza taureero vivanta di lia urbo : Manuel Benitez "El Còrdobes".

Dum ta tempo, la Sioro Prezidanto sideskis en la lojio prezidantala, exakte sis kloki pos di-mezo, il ektiris tuko blanka, la trumpeti sonis, la taureeri defilis, la tauro saltis ek sua boveyo, e ne plu esis la horo di Manolo Unesma, ma di altra yuna matadori.

Ed inter ili, Julio Benitez, la propra filio di la legendo-ento di Còrdoba, quan sua patro venis vidar taurear.

Tamen, ne ja tam bona taureero kam sua patro.

**

*Manuel Benitez El Cordobes
en la yaro (aproxime) 2010*

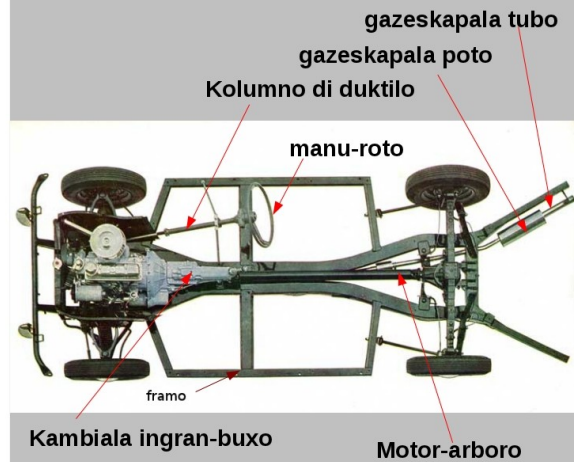
Roto

(aero-) goma-krusto
valvo

radio
felgo
nabo
Pneumo-tubo

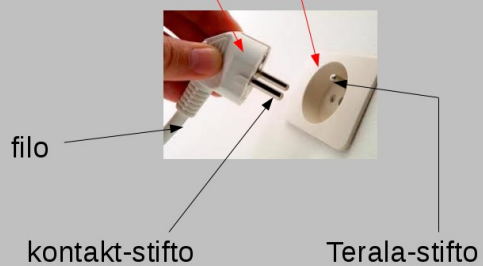
Framo e sistemo moviva di automobila veturo

Kambiala ingran-buxo
Motor-arboro

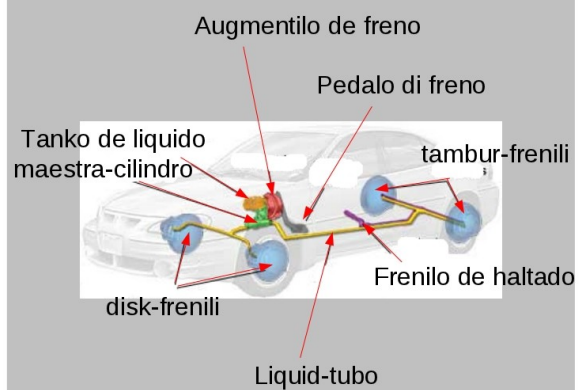
Elektrala kaptilo

kontakt-stekilo
kontakt-*soketo

filo
kontakt-stifto
Terala-stifto

Sistemo de freno di automobilo

La Suedana kabin-*skuterolo.

adaptata de la Suedana linguo
da Lenadi Moucina.

En Gazuyi n°3; on parolis pri la BugE, elektrala kabin-skuterolo da la USA-ano Mark Murphy. Hodie on retro-venas a altra kabin-skuterolo qua havis quaze sama formo, quankam ol esis movata per benzin-motore.

La °Norsjö-shopper o °Forshaga-shopper esis kabin-skuterolo kun tri roti fabrikita da la sioro Axel Zetterström en la urbo Suedana Norsjö e pose en la urbo Forshaga, anke en ta lando. Ta veturo esis konceptigata quale "mikra automobilo por la hemini". Fakte la reklama folieti montris ofte muliero qua kompras en la urbo la alimenti por la familio. La skuterolo havis framo ek fera tubi weldita, sur qua on pozis parto ek tolo e la kabino ek plastiko kun vidria fibri. La desegno esis da Carl Eric Jöranson, en la jurnalno °"Teknik för alla", "Tekniko por omni", famoza revu-edituro Suedana qua publikigesis de 1940 til 2001.

Ta kabin-skuterolo esis sat populara

dum plura yari, e on povas, serchante en la inter-reto, vidar hodie videi pri ta interesanta vehilo, ube on eniras per la fronta pordo. La sistemo por duktar la roti avana es remarkinda, nam ol uzas ne direktanta kolono, ma kabli, quale sur ula bateli. Do on havis vera direkt-stango ligata a la roti per bridi.

La motoro di la unesma yari esis da la societo Husqvarna, koldigata per aero. On startis la motoro per maneto o quale ankore hodie ye ula herbal-tondatori nur per kordeto. Pose la ultima mashini uzis elektrala startilo. Unesme la motori bezonis kambiala ingran-buxo ed embragilo, ma per la selekto di nova motoro Saxonette, da famoza entrepreno Germanana Sachs, la sistemo de mov-multipliko devenis automata.

La pezo di la mashino esis 74 kg, irga roto (diametro 8 inch; 20,32 cm) posedis fren-sistemo, forsan per disko tarde.

Regardante la kabino, vu vidas ke ol esas artikulata a la bazo di la latero sinestra e ke ol apertas vers la avano di la skuterolo, quo permisas facile enirar o ekirar la mashino. On sidesis en stulo semblante komfortoza, kun lua pedi bone shirmata de la pluvo e la fango di la strado.

**

Me astonesas ke Mark Murphy qua desegnis lua BugE, ne parolas de ta skuterolo Suedana kom modelo por sua propra vehilo. Probable lu ne konocis ta anciena vehilo, e ri-injenias sama formi nam la problemi a solvar esas sama hodie kam en la yari antea.

Sama kauzi produktas sama efekti.

**"Red Bug", la
reda
mikra-
veturo
ek ligno**

La "Red Bug" esis mikra veturo, por du pasajeri; ta lignoza ciklo-chareto produktesis depos 1914 til aproxime 1930. Komence, la "Red bug" movantesis per un kinesma roto dopa qua portis la integra sistemo motorala, la motoro ipsa, la tanko, la kateno de transmisio, ed sequanti.

La vehili esis unesme fabrikata da la "A.O.Smith Co", entraprezo en la regiono Milwaukee en USA, dum 1914. Kin yari pose, la entraprezo "Briggs & Stratton" kompris la yuri di fabrikado e konstruktis la mikra lignoza veturo dum plura yari.

La yuri vendesis a la "Majestic Engineering & Manufacturing Co.", pose konocata kom "Automotive Electric" de la New-Jersey (lando di la USA) . Dum kelka tempi, la "Red Bug" movantesis per la kinesma motor-roto, o per la motoro elektrala (12 volt) di la entraprezo Dodge. Fine, la motor-roto kambiesis por motoro de kin povo-kavali, ligata a la dopa roti per kateno.

En 1928, on kreis versiono por la amuziva-parki, kun parachoko cirkume.

Unfoye ankore la yuri chanjis de posedanto, ma la krizo de 1929 kondamnis la veturo nam nova "Red Bug" kustis lor plus kam ne-fresha Ford-T.

Karakteruri di "Red Bug"

Longeso- 62 inchi (158 cm)

Pezeso - 150-240 pound-i 75-120 kg, segun la motoro e baterii.

Framo ek ligno.

Rapideso maxima - 12-25 MPH (25-40 km/h), *Gazolino-motoro* : 8-16 MPH; *Elektro-motoro*: til 25MPH (40 km/h)

Roti- diametro 20" 50 cm) kun goma-krusti ye 2" (5 cm) larja (komence la ne moviva roti : 20 x 1-5/8")

Preco - Aproxime \$150 vers 1918 , e \$300 en 1928, kande la laboranti ganis inter \$2 e 5\$ po dio.

Imajo: La kinesma roto moviva

La brava talioreto

Da Guy de Maupassant

Tradukita da J.Houillon en 1926

Ulmatine dum somero, talioreto sidante a lua tablo proxim la fenestro, laborantesis agive e joyoze. En la strado pasis muliero klamadante : "Bona marmelado! Qua volas komprar bona marmelado?". La oreli di la

talioreto agreable frapesis da tala vorti ; lu avancis la kapo tra la fenestro e dicis a la vendistino :

- Adhike, honesta muliero, adhike! yen kliento.

Elu acensis la tri gradi qui duktis al butikon di la talioro, pozis sur la sulo lua pezanta korbo ed estalis avan ilu sua omna poti. Ilu examenis oli single, manuagis oli, flaris oli e fine dicis :

-Vua marmelado aspektas bone, honesta muliero, livrez a me tri *oncioj de olu, o mem kvar oncioj, se vu volas.

la vendistino, qua ekspektis kompro plu importanta, livris lo komendita e foriris grondante e grunante.

- La cielo benedikez ta marmelado, dicis la talioreto, ed ol esez por me fortigivo e kurajigivo!

**

**Oncio : Lat: uncea; F: once . G: Onze ; A: ounce; It: oncia; H: oncia; = pezo de aproxime 30 grami.*

Notez ke la steleto existas en la texto pri la vorto "uncio", depos 1926, ma on trovas hodie la radiko "unci" en "uncialo" pri granda literi, uzata en la epigrafi, la tituli di libri, e c., analoga a la mayuskuli moderna, ma kun formo plu ronda. - AFGHI

La °Saeta

da Antonio Machado

Ta poemo en Hispanuazo, devenis kansono fama kantata da Joan Serrat qua kompozis anke la muziko. On povas facile trovar videi di la kantisto kantante ta kansono en la inter-reto.

Ica tradukuro es poke diferanta de ita da Antonio Martinez quan vu povas vidari ye lua haikuala blogo, <http://haikuido.blogspot.com/> nam me serchis solvo por konservar la longeso de irga verso, por ke se irgu volus kantar ol en Ido, to fitus bone.

**Ho, la °Saeta, la kantar
al Kristo di la cigani,
sempre kun sango en la manui,
sempre pro desklovagar!
Kantar dil homi Andaluz'
qua dum la omna printempi
iras demandar eskalari
por acensar al kruco!
Kantar di la tero mea,
qua lansas flori
al Iesus di la agoni-o,
fido di genitoroj mea!**

**Ho tu ne es mea kantar!
Me ne pov ' kantar, nek volas
a tala Iesus di la ligno,
ma a lu qua marchabis sur la mar'!**

Abou Ben Adhem

ABou Ben Adhem (sua tribuo kreskez!)

Vekis un nokto de profunda sonjo di
pac

E vidis, en la lun-lum en sua chambro,
Facanta ol rich, e simil a lili-floro,
Anjelo skribanta en ora libro:-

Grandega paco facabis Ben Adhem
brav

Ed a la ento en la chambro il dicis,

"Quon skribas tu?" - La vizion levis
olua kapo,

E kun regardo facata di dolca
konkordo,

Respondis, "La nomi di li qua amas
Deo."

"Ed es mea nomo un?" dicis Abou.
"No, ne tale,"

Responsis l'anjelo. Abou parolis plu
base,

Ma esperoze tamen, e dicis, "Me
pregas ke tu

"Skribez me kom un qua amas sua
kun-homi."

L'anjelo skribis, e des-aparis. La
sequanta nokto

Ol venis itere kun granda vekanta
lumo

E montris la nomi quin amo di Deo
benedikabis,

E yen! la nomo di Ben Adhem esis
avan omni.

Poemo da James Henry Leigh Hunt

Tradukita de la Angluazo da Tom Wood

Segun Wikipedia, Ibrahim Bin Adham Dari إبراهيم بن ادهم (mortinta 777), anke konocata kom Abu Ben Adhem, Abou Ben o nur Adhem, esis santo Sufi-a. Lua nomo kompleta esis " bin Sultan Ibrahim Adham, Bin al-Mansur al-Balkhi Ijli, Abu Ishaq".

Mawlana Rumi descripto ampliamente la leyendo di Bin Sultan Ibrahim Adham, en lua famoza Masnavi.

Bin Ibrahim Adham naskis en Balkh en la esto di Khurasan. Le Khorassan (خراسان en Farsiuazo, anke skribita Khorasan o Khurasan) es regiono di nord-esto di la Iran. La nomo venas de la Persanuazo ed signifikas « de ube venas la suno ».

Lua familio esis de la °Kufa ed esis herederi di la duesma Kalifo "Omar bin Khattab".

Esabis emiro de Balkh, tamen abandonis la trono por divenar santo Sufi-a. Segun Arabana e Persana fonti, Bin Ibrahim Adham recevis advoko da Deo y abdikis por asumir la vivo-modo asketala en Siria. Mortis en 777-8 ed on kredas ke esis enterigita en la urbo Siriakana Yebleh.

Lua legenda grandeskis pokope e depos olua kompleta formacuro en la sekulo XI, propagesis til la centro di Azia, en Anatolia en el domeno dil Imperio Otomana, en la nordo di India dum la periodo di la Tughluqids ed ankor en Malayia, dum la sekulo XVII.

**

Origini di la skorii Thomas.

**Texto anonima editita da societo
Francana en 1951.**

Tradukita en Ido da L.Moucina.

La produkto di la "Skorii Thomas" es strete ligata a la fabriko di la stalo, metalo qua esas ipsa obtenita de la gis-fero.

Kande, por produktar gis-fero, on traktas en alta-forno, erci di fero, kon-tenante fosfati – quo es, notinde, la kazo por la °minette de Lorraine Fran-cana – on obtenas gis-fero fosfoza, qua donas stalo quan la prezenteso de fosfo (til 2,5%) igas ruptebla, e per to, ne fitebla por multa uzi.

Imajo : Konvertatoro Thomas

Tamen, existas un procedo industrial, la procedo Thomas, qua permisas fabrikar stalo ye bona qualeso, eliminante de la gis-fero fosfoza, la fosfo qua transformesas en fosfati di kalko e rekoltata aparte kom skorii.

En aparato nomizata *konvertatoro Thomas*, di qua la kapaceso povas atingar 40 tuni, on introduktas gis-fero fuzanta qua provenias de la alta forno, e qua esas

lore ye 1250 til 13000 gradi Celsius ; on adjunta aproxime 15% de kalko, ed on ensuflas la maso per potenta jeto de aero varma, qua oxidigeskas o kombusteskas la diferanta elementi acesora mixata ye la gis-fero, precipue la fosfo qua, per la ago di la aero e la varmeso quan la reakto oxidala kreskigas til 1600° C, pasas en la stando de acido fosfala qua fixigesas sur la kalko e transformesas en fosfati di kalko.

Ta fosfati di kalko, ed anke la produktaji di la kombusto di la altra elementi mixita a la gis-fero (karbono, silico, magnezio, mangano, sulfo) kolektesas en formo di skorio liquida en la parto alta di la konvertatoro.

La baln-aquo es lor dekantata per klino di la konvertatoro: la skorio qua surnatas, fluas en kuva ube solidigeskas ; pose on ekportas ol vers la muelili por tritursor ol.

La quanteso de skorii kruda obtenita per desfosforigante la gis-fero di la erco di Lorraine ye la sistemo Thomas , varias inter 180 til 225 kilogrami po tuno de stalo.

La dungi esas chera e rara. Konvenas konseque, uzar oli segun bona konoco.

Tamen on mustez bone memorar ke on nultempe devas sparigar pri la acido fosfala. Ta elemento precoza eskapas, e desaparas facile di la farmo, exportacata da la rekolti, la lakto e la animali vendita, di qua la tisui e la skeleto kontenas importanta quantesi de fosfo.

Moraleso komercala :
*Komprez multe skorii di nia
entraprezo!*

Quale me vidas la mondo

da **Albert Einstein**

*tradukita en Idolinguo
da Lenadi MOUCINA*

de libro en Francuazo editita en 1939

Pri la senco di la vivo

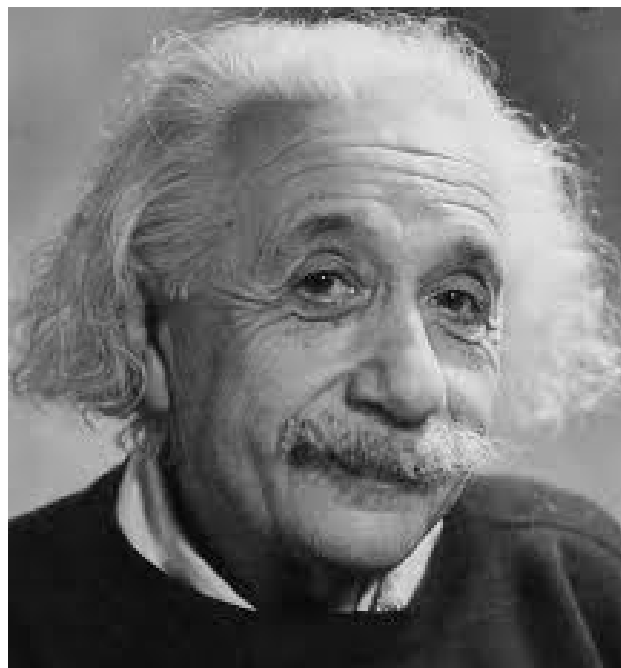
Qua es la senco di nia existo, qua es la senco di la vivo di omna enti vivanta, generale? Savar responder a ta questiono, es posedar sentimenta religiala. Tu demandas a me : ka to havas senco pozar ta questiono? Me respondas : irgu qua havas la sentimento ke lua propra vivo e ta di lua simili es desprovizota de senco, es ne nur desfelica, ma es apene kapabla de vivar.

Quale me vidas la mondo

Quante stranja es nia situeso, ye ni ipsa la mortonti. Irgu ek ni esas sur la tero nur por kurta vizito; lu ne savas pro quo, ma lu kredas multafoye perceptar ol. Sen meditar plue, on konocas punto de vido di la vivo di omna dio ; on es hike por la altra homi, unesme por ti di qui la *smilo ed la bona stando esas la kondiciono integra de nia propra felico, ma anke por la multeso de nekonociti, a la destino di qui, ligo de simpatio katenizas ni. Yen to quo me pensadas ofte : mea vivo extera ed interna dependas di la laboro da mea samtempani e di mea ancestri e me devas esforcar me de furnisar a li proporcione a to quan me recevis e recevas ankore. Me bezonas vivar simple e me havas ofte penoze koncienco ke me demandas a la laboro da mea simili plus kam necesas. Me havas la sentimento ke la diferencio de klasi sociala ne justifikesas e, fine, fondesas sur la violentado; ma me kredas anke ke vivo modesta es bona por irgu, por la korpo e la spirito.

Me ne kredas, segun la senco filozofala di la vorto, ye la libereso di la homo. Irgu agas ne nur sub la koakto extera, ma anke segun interna neceso. La vorto da Shopenhauer : "*sendube ula homo povas*

facar quan lu volas, tamen lu ne povas volar quan lu volas" forte eniras mea mento dum mea yuneso ; en la spektakli e la afliktaji di dureso di la vivo, omne ol esadis por me konsolo ed fonto ne sikigebla de tolereso. Esar koncioza de to kontributas a dolcigar per maniero bonfacanta la sentimento de responso tante facile depresanta e facas ke ni ne konsideras kom serioza, nek ni nek altri; on esas tale konduktata a koncepto di la vivo qua lasas spaco a la humuro.

Preokupar su pri la senco o la skopo di lua propra existo ed pri ta di la altra enti sempre semblas a me, segun punto de vido objektala, desprovizota de omna signifiko. Tamen, altraloke, irga homo havas ula ideali, qui servis a lu de duktilo por la esforto e la judiko. Segun ta signifiko, la bon-standeso e la feliceso nultempe semblas a me la skopo absoluta (me nomizas mem ta bazo di la etiko, la idealo di la porki). La ideali qui lumizis mea voyo ed plenigis me sencese de kurajego esis la boneso, la beleso e la vereso. Sen la sentimento de esar en harmonio kun ti qui havas sama konvinkesi kam me, sen la persekuto di la skopo, eterne ne kaptebla, en la domeno di la arto e di la serchado ciencala, la vivo semblabus a me tote vakua. La skopi triviala, quin persekudas la esforto homala, la posedo de havaji, la suceso extera, la luxo, sempre semblas a me,

depos mea yuna yari, desestiminda.

Tre klare opozite kun mea sentimento ardoroza di la yusteso e di la devo sociala, me sempre sentis la manko grava de la bezono de proximigar me de la homi e la societi homala. Me es vera kavalo qua volas tirar sole ; me donacis totkordie me integra, nek a la Stato, nek a la tero natala, nek a la cirklo de amiki, nek mem a la familio di la tre proximenti ; tote kontree, me sempre sentadis pri tala relati, la sentimento ne fatigebla de esar stranjero e la bezono de soleso ; ita sentimentis graveskas mem kun la yari. On sentas forte, ma sen regreti, la limiti di la konkordo e di la harmonio kun la parenti. Sendube, homo kun tala karaktero perdas, tamaniere, parto de lua kandideso e de lua sensucieso, ma lu ganis per to larja nedependeso pri la opinionis, kustumi e judiki di lua simili ; lu ne tentesos a serchar fondar lua equilibro sur bazi tante ocilema.

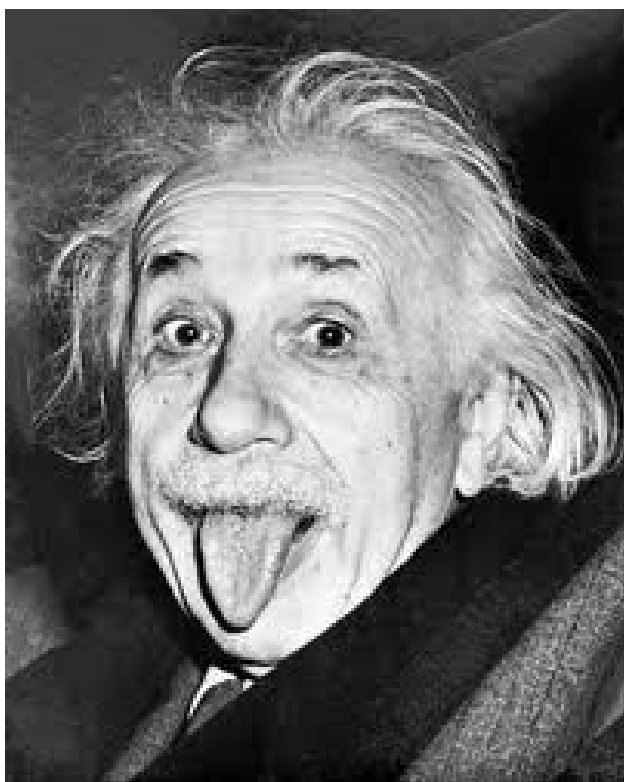
Mea idealo politika es la idealo demokrata. Irgu devas esar respektata ye lua personeso, e nulu devas esar idoligata. Es vera ironio di la fato ke mea kuntemporani vovis a me multe tro veneraco ed admiro, sen ke to esis ye mea kulpa o ke me meritas lo ; to povus venir

de la deziro, ne-realigebla che multi, de komprenar la kelka idei quin me trovis, helpe mea febla moyeni, dum lukto sen halti. Me bone savas ke, por facar ula organizuro, necesas ke nur un pensas, decidas e asumas precipue la responso. Ma ne mustas ke ti qui guvernesas esas koaktata, li devas selektar la chefo. Me es certa ke sistemo autokrata de koaktego balde degeneros : nam, la koakto atraktas sempre homi de etiko mikrigita e me es anke konvinkata ke, per to, la tirani kun genio sukcesas da raskali. Por to me sempre esis ardoroza adverso de sistemo politika sama ti quin ni vidas nun en Rusia ed en Italia. La kauzo qua cirkumas hodie en Europa la formo demokratala ne devas esar atribuita a la ideo fundamental di ta sistemo politika, ma a la indijo de stabileso di la chefi di la guvernerii ed a la karaktero nepersonala di la modo de elekto. Me kredas ke la Unionita Stati di Nord-Amerika trovis, de ta punto de vido, la vera voyo. Li havas prezidanto responsiva, elektita por tempo sat duranta, kun sat autoritato por asumar efektive la responso. Opozite, en nia sistemo guvernala, me prizas multe la sorgado larja por la persono en kazo de maladeso e de indijeso. Por me, la elemento precoza en la organaro di la homaro, to ne es la Stato, es la individuo, kreanta e sensiva, la personeso ; es ol sole qua kreas lo nobla e lo sublima, dum ke la turbo duras stupida ye penso e limitata ye sentimentis.

Ta temo duktas me a parolar pri la maxim mala ek la kreaĵi, ta di la amasi armizita, di la rejimo militala, quan me odias ! Me desestimas profunde ta qua povas, kun plezuro, marchar, ye rangi e formacuri, dop muziko : to ne povas esar nur per eroro ke lu recevis cerebro ;

myelo suficus a lu ample. On devus, tam rapide kam posibla, desaparigor ta shamo di la civilizeso. La heroismo segun komando, la violento stupida, la regrestinda mento nacionista, quante me odias to omna! Quante la milito semblas a me desnobla e desestiminda! Me preferus lasar taliar me en peci kam parto-prenar a akto tante shamoza. Malgre to omna, me pensas tante de bono di la homeso, ke me esas certa ke ta rivenanto desaparabus depos longa tempo, se la komuna raciono di la populi ne esas sistemale koruptata, per la moyeni di la skolo e di la jurnali, da la pekuniozemi di la mondo di la politiko e di la mondo di la aferi.

La maxim bela kozo quan ni povas sentar, es la latero misteriozo di la vivo. Es la sentimento profunda qua esas ye la bebe-lito di la arto e di la vera cienco. Lu qua ja povas sentar nek astono nek surprizo, on povas dicar ke lu es quaze mortinta ; lua okuli esas sen vivo. La impresio di la misterio, mem mixta kun timo, kreis anke la religio. Savar ke existas ula kozo qua esas ne penetrebla da ni, konocar la manifesti di la kompreno maxim profunda e di la beleso maxim brilanta, qui esas acesebla per nia rezono nur en lia formi maxim primitiva,

ta konoco ed ta sentimento, yen to qua konstitucas la vera devoco : ye ta senso, e nur ye ta senso, me esas homo maxim profunde religiozo. Me ne povas facar por me la iluziono de ula Deo qua rekom-pensas e punisas la objekto di lua kreto, qua precipue uzas sua voleso sam maniere kam ni uzas ol ni ipsa. Me ne volas e ne povas imaginar individuo qua vivus pos lua morto korporala : ke la anmi febla, per timo o egoismo ridinda, nutrez su per tala idei! suficas a me sentar la sentimento di la misterio di la eterneso di la vivo, de konciar e presentar la konstrukto admirinda di omno qua existas, de luktar aktive por kaptar nur peceto, tante mikra ol esus, di la raciona qua manifestesas en la naturo.

La religiozo e la ciencala serchado.

Vu desfacile trovos spirito explorante profunde la cienco, qua ne posedas religiozes karakterala. Ma ta religiozes dicernesas de ta di la homo simpla : por ita lasta, Deo es ento de qua lu esperas la sorgado, de qua lu timas la puniso, ento kun qua lu mantenas, segun ula mezuro, relati personala, tante respektoza kam oli esas : es sentimento sublimata ye sam naturo kam la relati de filio a patro.

Opozite, la savanto es plenigata da la sentimento di la kauzes di toto qua advenas. Por lu, la futuro, ne admisas min determini e oblighi kam la pasato, la etiko havas nulo deala, to es nur questiono pure homala.

Lua religiozes lojas en la admiro extazanta pri la harmonio di la legi di la naturo ; de olu revelesas raciono tante superiora, ke tote la senco metita da la homi en lua pensadi, esas por ol nur reflektio absolute nula. Ta sentimento es la *leitmotiv* di la vivo ed esforti di la savanto, en la mezuro ke lu povas altigeskar su supere la sklaveso di sua egoista deziri. Ne dubeble, ta sentimento es proxim parento di ta qua sentis la spiriti religioza kreanta di la omna tempi.

**

Glope! ne glope!

da L.M

Me savas tre bone ke la lektanti de Gazuyi prizas la linguo Ido, e ke kelka inter li desprizas mem la ideo ke altra lingui artificala povus havar kelka punti kopiinda. Tamen, hodie me audacas parolar pri linguo multe plu facile lernebla kam Ido, la linguo de Pifu, quan la Franci skribas Pifou /pifu/.

Me kredas ka ta linguo es la maxim mikra di la mondo ; mem, komparante, la linguo Toki Pona es plus kam kinadek foye plu granda, nam la linguo di Pifu bezonas nur du vorti : "Glop"/glop/ ed "Pas"/pa/, qua me ne timas tradukar quik per bone (o bona) ed ne.

Ta maniero Pifu, qua es la filiulo di Pif la hundo, desegnita da José Cabrera Arnal, republikisto Hispana qua exilesas en Francia pos la milito civila Hispanana. Pos kelka yardeki, Arnal ne plu desegnis la rakonti di Pif e R.Mas facis to vice lu. Pifu es kreaĵo da ta nova desegnisto.

Por ke vi bone komprenes, on povas konsiderar ke "glop" es la parolo di la kontento e "pas glop" di la deskontento. Generale, Pifu duobligis la vorti : Glop-glop ! o Pas glop! Pas glop!. Kelkafoye, por plu bone komprenesar da altru, lu

precizigas uzante vorto stranjera ye lua linguo : *glop-glop plajo!* o *pas glop supo!* Tre rare lu povas mem adjuntar onomatopoeo.

**Ne Glop!
Ne Glop!**

La vereso es ke Pifu savas tre bone parolar Francuaze, ma lu ne volas, pro ke lu ne bezonas plus kam du vorti por expresar lua idei pri la mondo, quankam kelkafoye on surprizesas kande lu facas longa frazo quale pro-

fesoro de retoriko.

Ofte, me pensas ke multa personi devus lernar la Pifuala linguo por reduktar lua diskursi ye la esenco di la kozi.

Tamen, pose, me dubas de tala penso.

Kad on devus nur expresar lua sentimento : ulu prizas to, me desprizas to e tu ne havas opiniono? Kad pensado kompleksa esus ne posibla? Kad pensado ciencala devus desapareskar koram la ekspreso di la afektiveso di irgu?

Me ne *glop-glope* prizus tala mondo! Ma to ne es argumento serioza, nur la ekspreso de mea afektiveso! Forsan me ne povus expresar altra kozo kam mea propra sentimento, qua fine povas esar rezumata per du vorti: *glop!* e lua nego.

To povus apareskar tro streta, ma la matematikisti ne agas altra-maniere. La tota matematiko fondesas sur la logiko qua ne bezonas plus kam du signi por expresar la relati inter la kozi, e la komputorala sistemi ne bezonas plus kam du cifri 0 ed 1, por funcionar ed permisar ke vu lektas nun ta texto kun la imajo di Pifu qua *glop-glop*¹ dicas.

**

1 On mustas omnatempe skribar *glop-glop* per italika literi, nam sempre la paroli di Pifu skribesas tale da la desegnisto.

Obskura legendi

Da Thomas Schmit

Hodie me tradukis obskura legendi en Ido. Obskura legendi esas moderna kurta teroroza rakonti. On anke nomizas li "urbala legendi" pro ke tala rakonti maxim ofte en granda urbi. La autorino di la rakonto esas 15 yari evanta yunino, qua nomesas Nesa. T.S.

Ankore mikra obskura legendo en Ido. Me amas rakonteti qui kontenas surprizanta turni. Rakonti en qui la kozi ne es tam kam li semblas ye la komenco. La obskura legendo "La Yunino" da 13 evanta autorino Lara esas bona exemplo por vere terorigiva turno...

Forsan me mem skribos durigo... T.S.

Nekredebla travivaĵo

(da Nesa evanta 15 yari)

Esis ja tarde ye la vespero e me esis survoye adheme per la subtera treno. Me regardis ad-extere tra la fenestro. Subite la vizajo di viro emersis an la vitro-karelo. Me krieskis pro teroro. Ma tam rapide ca viziono aparis kam rapide ol desaparitis. Me esis konfuzita e me tranquiligis me per la penso ke to esis nur halucino.

Ma kande me itere sidis en la subtera treno dum la sequanta vespero, me itere havis la sama viziono. Me tremegis. Subite la treno haltis. On preĝis la voyajanti ekirar. Kande me iris ad-avane a la kabino di la duktisto di la treno, me ne povas kredar mea okuli. Sur la voyo jacas vundita viro. Esas la sama viro quan me vidabis tra la vitro-karelo.

Quon signifikas to omna?*

La yunino

(da Lara evanta 13 yari)

Mea amikino e me promenas agreable ad apuda rivereto. Quankam esas ja tre kolda la rivereto ne esas konjelita. Kande ni promenas alonge la rivo ni subite audas klami di ditreso. Ni sequas la klamado e ni vidas yunino en la aquo, qua tenas su penoze an arbor-radiko. Ni adkuras quik ad el e ni ektiras lu ek la glacio-kolda aquo. La yunino anhelas e tremas ye la integra korpo.

Ma pose omno eventas tre rapide. La yunino ridetas maligne ed el sizas mea amikino ye la jako ed el pulsas lu aden la aquo. Mea amikino dronesas quik e me ne vidas lu plus.

Me forkuras en granda timo por querar helpo. Ma ja balde me sentas la respiro di pavoriganta yunino en mea nuko. El esas plu rapida kam me....

**

Hodie esas la nokto di la fantomi ("Halloween"). Ne esas plu bona tempo por obskura legendi! Lektez pri la fato di povra Kati ed elua fratino dum la nokto di la fantomi. Me trovis la rakonto da Kati, qua evas 15 yari, en la interreto e tradukis ol de la germana linguo en Ido.

T.S.

La groteska vizajo en la nokto di la fantomi.

(da Kati evanta 15 yari)

Hodie esas la nokto di la fantomi (°Halloween). Mea fratino e me transvestias kom sorcistini e ni vagas tale tra la stradi di nia urbeto. Sempre denove eksaltas maskita homi ek la bushi e pavorigas ni. Quankam ni omnafoye tremante tenas ni fixe l'una an l'altra, ni savas, ke li nur esas infanti, qui pro joko volas pavorigar ni.

Ni esas ja en la proximeso di nia hemo kande bruisas apud ni en la bosketo. Denove kreuro, qua havas leda groteska vizajo, stacas avan ni. Quala stulta travestio! Malgre nia lauta rido, la persono proximeskas su konstante vers ni. Ni pavoreskas. Erste nun ni perceptas ke ca persono esas tro granda por infanto. Ol proximeskas su plu e plu a ni e pulsas ni a muro di domo. Ni ja longe cesabas ridar, ma nun esas ja tro tarda por eskapar...

**

Stelizita lexiko

Kelka foye, on bezonas propozar nova vorti en la linguo.

Yen vorti tala en ta numero de Gazuyi.

-ator : sufijo por mashini.

Smilo : nova vorto vice "rideto" qua es nur mikra rido.

Skuterolo : ula kategorio de motor-ciklo quale la famoza °Vespa Italiana.

Soketo : objekto kun trui ube on insertas altra kozi quale stifti.

Taurear : ago di la taureadoro kun la tauro per la kapoto o la °muleta. De ta vorto, on derivas taureo, ma anke taure-ero, sinonimo de "taureadoro", sat stranja vorto por ti qui konocas la mondeto di la tauromakio,

Tauromakio : kombato de homo kontre tauro, diferanta de "Tauro-kombato" qua povas tre bone esar kombato inter du o plus tauri.

-uaz : sufijo por lingui. Do : Francuazo, Angluazo, ma anke forsan patruazo, la linguo di la patro, matruazo, vilajuazo, regionuazo ...

Diskuto pri "Po"

Kelka yari ante nun, on diskutis en la forumo Linguolisto pri la prepoziciono "PO".

Me reproduktas hike parti di ta diskuto inter Carlo Nardini, Gonzalo Neves ed altri.

Vi povez rilektar la kompleta diskuturo serchante la mesaji di la monato aprilo di la yaro 2006.

Yen parto di la mesajo da C.Nardini

[...]

Tamen ta-relate la KGD es ya justa, ma ne-kompleta e pro to reduktiva.

- La KGD enfokigas l'aspekto "kambiala" di "po", ma olca es nur parto di la extenseso di ca prepoziciono.
- La generala signifiko di "po" es olta di specala **k o r e s p o n d o**, maxim-multa-kaze matematike quantizata, inter du elementi dil frazo.

Yen to quon skribis Louis Couturat, PROGRESO V, 1913, pag. 681.

"Nia samideani esas kelkafoye embarasata por expresar la procenti. Unesme, on ne devas dicar, exemple:

*"non-dek-non procento", ne anke: "non-dek-non procenti", nam la procento nule esas kozo, quan on kontas. On devas dicar: "non-dek-non po cent", la prepoziciono "po" indikante la **k o r e s p o n d o** di la nombro 99 a la nombro 100.*

Procento esas nur substantivo, qua signifikas precize la raporto di la du nombri. Exemple on povas e devas dicar:

"Me kolokis 1000 Franki ye la procento di quar po cent."

Tale on vidas klare la difero di "procento" e di "po cent".

Ofte la procento esas reale fraciono, e devas plu bone expresesar kom fraciono. To eventas exemple en omna statistiki: exemple on devas dicar: "En nia armeo 5 ek 100 esas ocidita, 10 ek 100 esas vundita... Esus mem plu bona dicar: kin sur cent, dek sur cent..."

*Nam hike l'ideo ne esas ta di **korespondo** (quan tradukas "po"), ma ta di ekstraktito, di parto... di fraciono...*

L. Couturat" [...]

Yen parto di la responso da Gonzalo Neves

[...]

Kelka minuti ante komencar la redakto di ca respondo me memoris interesanta exemplo pri la neceseso di tala signifiko-estenso di "po".

Imaginez ke Petrus havas kontrato kun furnisisto di ADSL-servo.

- Segun ta kontrato, Petrus mustas pagar 40 EURO po monato por uzar la servo.
- Tamen, vice pagar 40 EURO singlamonate, Petrus preferas pagar 80 EURO omna duesma monato. Do, quankam Petrus ne pagas 40 EURO singlamonate, il tamen pagas 40 EURO po monato, ka ne?

Semblas do ke "singla~e" e "po ~o" ne sempre es sinonima.

**

Esante soleta an fenestro da François de Valois

*tradukita de Francuazo en Ido da
Lenadi Moucina*

Palaco di François I° en Chambord

*François/Franswa/ Unesma esis
rejo di Francia de 1515 til lua
morto en 1547. Ta epoko di la
Renesanco, esis tre richa de poeti
en linguo Franca qua komencis
esar klare kodexigata da la
gramatikeri.*

*La rejo ne es certe la maxim
grava poeto di ta epoko, ma du o
tri poemi da lu esas lektinda e
mem, pro quo ne? audinda e
kantinda segun la modo di lua
tempi.*

*Me tradukis la poemo qua
komencas per "esante soleta an
fenestro...", sequante fidele la
versi originala. La tradukuro povus
semblar stranja, ma la texto ipsa es
hodie kelke stranja en Franca
linguo, nam kelka vorti esis
oldigita e parol-manieri same.*

*Tamen, me ne dubas ke vu povos
komprenar. Nur homulo jaluza ye
lua amatorino e timante la mondo
entera.*

*Yen la versi Francuaza e la
tradukuro kolorigita blue.*

Étant seulet auprès d'une fenêtre,
Esante soleta an fenestro

Par un matin comme le jour poignait,
Matine dum ke jorno
aparis

Je regardais Aurore à main senestre
Me regardis Auroro a
manuo senestra

Qui à Phébus² le chemin enseignait.
Qua a Febus la voyo
docadis.

Et, d'autre part, ma mie qui peignait
Altra-latere, amatino mea
qua pektis

Son chef doré ; et vis ses luisants
yeux, **Lua kapo oroza ; me**
vidis lua brilanta okuli

Dont me jeta un trait si gracieux
Per qui elu lansis a me flecho
tante gracioso

Qu'à haute voix je fus contraint de
dire : **Ke altavoce me koaktesis**
dicar :

" Dieux immortels, rentrez dedans
vos cieux, **"Ne-mortonta Dei,**
rienirez via cieli,

Car la beauté de Ceste vous empire. "
Nam la beleso de Ica vin
dominacas."

**

Comme Phébé quand ce bas lieu
terrestre **Quale Febe kande en**
ta infra loko terala

Par sa clarté la nuit illuminait,
Per sua klareso la nokton
lumizis

Toute lueur demeurait en séquestre,
Irga lumeto lojadis en
sequestreyo,

Car sa splendeur toutes autres minait
Nam lua splendideso

2 °Phebus o °Phebe, nomi uzata en poezio di ta
epoko por nomizar la suno kom deo antika.

omna altri minis.

Ainsi ma dame en son regard tenait
**Tale mea damo en lua
regardo tenis**

Tout obscurci le soleil radieux,
**Tote obskurigata la suno
radioza,**

Dont, de dépit, lui triste et odieux
**Qua, pro despito, lu trista e
odiozo**

Sur les humains lors ne daigna plus
luire, **Sur la homi, lor, ne plue
degnis lumar,**

Pourquoi lui dis : " Vous faites pour le
mieux, **Pro quo me dicis a
lu ; "Vu agas maxim bone,**

Car la beauté de Ceste vous empire. "
**Nam la beleso di Ica vin
dominacas**

Ô que de joie en mon coeur sentis
naître, **Ho! quante joyo en
mea kordio me sentis naskar,**

Quand j'aperçus que Phébus
retournait, **Kande me videskis
ke Febus retroiris**

Déjà craignant qu'amoureux voulût
être, **Me ja timante ke lu volis
amorantesor**

De la douceur qui mon coeur
détenait. **de la dolceso qua
mea kordio ditenis.**

Avais-je tort ? Non, car s'il y venait
**Kad me eroris? No, nam
se venus nur**

Quelque mortel, j'en serais soucieux ;
**Kelka mortonto, me esus
suciema;**

Devais-je pas doncques craindre les
Dieux, **Ka me ne, do, devus
timar la Dei**

Et d'espérer, pour fuir un tel martyre,
**Ed esperar³, por fugar tala
martiro,**

En leur criant : " Retournez en vos
cieux, **Kriante a li :
"Retroirez en via cieli**

Car la beauté de Ceste vous empire! "
**Nam la beleso di Ica vin
dominacas"**

Coeur qui bien aime a désir curieux
**Kordio qua bone amas,
havas deziro bizara**

D'étranger ceux qu'il pense être
envieux **De forigar li quin lu
pensas envidiozesar**

De son amour, et qu'il doute lui
nuire, **De sua amoranto e
timas nocivesar por lu**

Pourquoi j'ai dit aux Dieux très
glorieux : **Pro quo me dicis a
la Dei tre glorioza :**

" Que la beauté de Ceste vous
empire ! " **"La beleso di Ica vin
dominacez!"**

**François Unesma, poeta rejo di
Francia**

3 °espérer, forsan hike povis anke havar la senco
de "vartar", quale en Hispanuazo.

Hodie no, morge yes

da Gennaro Cappelluti

Ta texto es cherpita de la ret-situo di la auctoro

<http://www.seiswaves.com/gennaro/>

e insertata hike kun lua permiso.

Me multe dankas lu.

L.M.

Studieskar por exameno, cesar fumar, komencar irar a gimnastikeyo: la foyo justa esas sempre olto quo venos. Ma ajornemi ne esas simple ociemi: segun experti reala kauzi esas altri. Yen quale deskovrar e nenocivigar li.

Hodie... no, mem ante: nun! Segun nia bona propozi, balde ni devus: komencar dieto, exekuteskar gimnastiko, cesar fumar... Malgre co, probable ni decidus mem ca-foye ke la granda dio, to di nia granda chanjo, esas posplasenda... forsan morge... o venonta-semene... Experti nomas tala mekanismo temporiso, quo simpla-vorte signifika ajornar omnafoye, sempre. Co povus aparar quale ocio-formo, ma reale esas mala kustumo olquo ofte povas kauzar ula problemi. Ociemeso ne esas expliko suficanta. Fakte, ye la origino di singla ajorno on povas determinar preciza psikologikala konduti.

Unesme, la pretendo ke ante laboreskar on mustas vartar inspiro. Segun irga temporisemo ca bezono esas komplete legitima ed esforcar konvinkar kontree lu esas perfekte neutila. Qua konsideras co kom sua trajo, devus komprenar ke esar inspirata esas stando dezirenda, ma ne necesa. Se dezirar divenas kondiciono absolute nerenuncebala, on riskas ajornar tro multe propra devi.

Pose, existas personi konvinkata ke omno esas teroviva e qui esas tendencanta ad atribuar tro multa importo a molestiva elementi konektata a sua devi. Exemple, segun qua evitas

gimnastikeyo, la voyo por irar ibe povus aparar subite tro longa. Od anke, en laboreyo la bruiso o la muziko di propra kolegi aparas netolerebla e on tardigas grande laboro-konsigno.

Ultre, esas posplasemi qui esforcas irgamaniere fugar de fatigo. Omni restus komode kushita en propra stulego lektante la propra preferata libro vice sudorifar furioze kun ula tre deskomoda mashino en ula fetida gimnastikeyo por propra lineo. Prefero por komodeso esas tre legitima, ma esas atencenda, nam pos-ula-tempe ol riskas transformar su a deskomodeso-parnetolero.

Tamen, ni povas tardigar abundege mem kande ni esas inspirata e komprenas perfekte la valoro di nia-laboro-rezulti. Precipue co eventas kun taski ricevita de superiori e konseque obliganta: ni lentigas laboro-developo pro ke volas nekoncie rivendikar nia autonomeso.

Pluse, povas esar nekoncia venjo deziro pro eventuala nejustaji subisita o neadequateso sensaciono olquo portas a temporisar por evitar humiligado pro reprochi que povus arivar en kazo di eroro. E personeso ne importas!

Existas anke la perfektejo, qua ajornas kontinue sua-laboro-konsigno pro ke ne sucesas produktar la rezulto-perfekteso quon lu dezirus. Por vinkar tala konduto bezonas nepenseskar blanko-e-nigre e trovar ula maniero quo igas obtenar laboro poke neperfekta, ma developita dum-acceptebla-tempe.

Se, vice, on timas falio, ante bezonas forigar du kredi blokusanta: olto di esar destinata a falio ed olto ke on devas

absolute obtenar bona rezulto. Kande omna negativa pensadi forigesas, lore esas plu facila demonstrar omna propra valoro!

Ofte eventas ke suceso esas timata. Fakte, povus eventar ke, mem nekoncie, on preferas erorar kam tristigar la kara amiko kun qua on studiabas por la sama exameno, obtenante evaluuro plu alta kam lua... Od anke on povus timar esar konsiderata kom studiadero e, do, esar ekskluzata da la kamaradi maxim dinamikala e do amuzanta di la propra skolo.

Ka tu bezonas sentar tu sub preso por agar maxim bone posible? Pensez pri tua tasko-importo e pri chefo-estimo quon tu perdus en negativa rezulto kazo.

Povreto... nun me helpas lu! Existas, fine, la personi esema kompatata. Inter tre poka dii, lu devas konsignar laboruro ma igas perceptar ke lu tardigos tro multe, malgre lu laborabas multe. Reale, lu nek probabas komencar lua laboro. Subite, un jenerozo kolego ofras sua helpo ma, fine, exekutos preske tote la laboro. Se tu agas talamaniere, lore abandonez ocio-kombakto-probi: tua esas vera e propra strategio. Deshonestas, ma sen-dubite efikiva!

Por fugar de temporiso-mekanismo, bezonas determinar la motivi psikologikala que produktas singla

konduto vidita. Ca tasko esas omno ecepte simpla, nam ke singla tardigero kronika esas sempre multa habila en trovar irga justifiko por propra temporisi...

Ka nur exkuzi o motivi serioza? Developante analizo di kusti ed avantaji e determinante quo eventas se tasko exekutesas o no, on sucesas dicernar serioza motivi de simpla exkuzi. Kaze ke propra preferata exkuzo esas inspiro-absenteso, bezonas esforcar moligar propra pretendi e laboreskar irga-maniere: ol arivos dum. Ka vi ne startas studiar til ke via cirkondaro esas tote tranquila? Deskonektez telefono od instruktez amiki tentanta!

Ca fakto esas certa: la enemiko maxim insidiiva di nia eficiento esas ni ipsa! Un metodo sat efikiva kontre tardigemeso esas to di skribar omna exkuzi quen on memoras e, pose, amuzar desmuntar li omna, simile se li propozesus da ula desagreada amiko. Do bezonas konduktar quale diablo-advokato!

Evidente oportunas exerceskar su quik, ne morge...

Bari, novembro 2006

**

Rimemorez :

la sufijo « **-uaz** » uzesas en Gazuyi por la nomi di la lingui, vice la nuna oficala nereguloza formi adjektiva.

GAZUYI n°4

Novembro 2011

LIBERA REVU-EDITURO EN

Ido~linguo

La blua baleno

Redaktero : Lenadi MOUCINA